

A kisebbség: a többség erőpróbája

Első választási cikluson lesznek túl a kisebbségi önkormányzatok. Az őszi választás erőpróba, kiderül, bevált-e ez az Európában is egyedülálló és példaértékű, de a hazai kisebbségek mindennapjaitól még kissé távol álló intézményi forma. A pillanatnyi gondokról és a lehetséges jövőről Heinek Ottó, a Nemzeti és Etnikai Hivatal alelnökét kérdeztük.

Óriási a mennyiségi és a minőségi változás, ha a kisebbségek helyzetét a jogszabályok irányából nézzük. A hazai kisebbségek mégis válságosnak ítélik helyzetüket.

● **Mi a hazai kisebbségi intézményrendszer fejlesztésének iránya?**

– A kisebbségi törvény alapján választott önkormányzatok mint politikai, érdekérvényesítő intézmény mellett létezik a kulturális intézményrendszer. A jövő útja csak az lehet, ha a kisebbségi önkormányzatok irányítják kulturális intézményeiket.

● **A cigányok helyzetének rendezetlensége akár hazánk uniós csatlakozásának akadályát is jelenti – nyilatkozta lapunknak a nemzeti és etnikai kisebbségek országgyűlési biztosa.**

– A magyarországi cigányságot a kisebbségi törvény a legnagyobb létszámú kisebbségként ismeri el. Am

e népcsoport problémáinak csak egy része kezelhető a kulturális autonómiára épülő kisebbségi politika eszközrendszerével. A cigányság nyomasztó gondjai inkább a szociál- és munkaerő-politikával, a társadalmi integrációs politika eszközeivel kezelhetők. Erre készült egy középtávú kormányprogram, melynek kezdetei eredményei már mutatkoznak.

● **A kormányváltásokat megsínyli-e a kisebbségi politika?**

– A kisebbségi törvény 1993-as elfogadása óta, alapelveit illetően, fennmaradt egy hatpárti konszenzus.

● **Talán azért is, mert a hazai kisebbségi politikával kifelé is üzenünk?**

– Tény, a magyar kisebbségi törvényben tükröződnek az integrációs szervezetek dokumentumai, például az Európai Tanács koppenhágai kiséleje ment az európai szabályozásnak az önkormányzatiságban, mert a kisebbség választott, legitim képviselői jelennek meg az érdekérvényesítés palettáján. Másik újdonsága, hogy a kisebbségi jogokat közösségi jogként ismeri el. Erre az Európai Unió válasza, hogy a magyar országjelentésben e területen rendezettségét állapít meg. Ami persze nem jelenti azt, hogy nem szükséges a hazai kisebbségi jogrendszer továbbfejlesztése – a gyakorlati tapasztalatok alapján.

Ú. I.

Milyenek a hollandok?

● **Munkatársunktól**

A bevándorlók, a menekültek, a nők jogainak érvényesítésével, a nemzetközi kapcsolatokkal, foglalkozik a hollandiai Institute for International Migration Issues (IMI). E szervezet magyarországi, romániai és dániai fiatalokat hívott meg, hogy tanulmányozzák a hollandiai parlamenti választást. Révész Dóra, a József Attila Tudományegyetem III. éves közgazdász hallgatója képviselte meggyeinket a 15 fős magyarországi delegációban. Az európai integrációs szakirány iránt érdeklődő közgazdász hallgatót arra kértük, mondja el, szerinte milyenek a hollandok.

Bergenben, a 15 ezer lakosú hollandiai tengerparti kisvárosban vendégeskedett Révész Dóra. A járókelőkkel készített interjúi arról győzték meg, Hollandiában fontosnak tartják a polgárok, hogy elmenjenek szavazni, s így befolyásolják a választási eredményt. A fiatalok többnyire nem arra szavaznak, akikre szülei. Hollandiában áttekinthetőbb a választási rendszer, egyszerűbben lesz a szavazatból mandátum, mint minálunk. Ugyanis a pártok által összeállított listára szavaznak, ám a polgár számára adott a lehetőség, hogy egy-egy név mellett megjelölje a pártrendtől eltérő szimpátiáját. Választani is egyszerűbb. Meglepte Révész Dórát, hogy voksolás előtt nem kell igazolni az illető személyazonosságát, illetve hogy egy választópolgár több

személy nevében is leadhatja a szavazócedulát. Szavazógéppel, gombnyomással is lehetséges a véleménynyilvánítás. A május 6-i választáson a kis Bergenben, illetve a nagyobb városban, Den Helderben a polgárok viszonyulását és a szavazatszámiláló bizottság munkáját figyelve Révész Dóra arra a következtetésre jutott, hogy Hollandiában barátságos hangulatban zajlik az országgyűlési képviselő választás. De az is tisztázott az egyetemista lányunk, hogy 22 párt – közte olyan furcsa, egy cél elérésére szerveződő alakulat is, mely az autópályák számának szaporítását követelte – indult a választáson. Azóta is tart a koalíciós tárgyalás a nyertes Munkapárt (PvdA), a két liberális párt, a második VVD, valamint az alkuba bevett D66 között. Arról viszont megbizonyosodhatott, hogy a mi Országgyűlésünk kissé túlméretezett, ha Hollandiának elegendő a 150 fős alsóházból és 75 fős felsőházból álló Parlament.

Ott az önkéntesek munkáját, akik az idősekkel, a drogósokkal és a bevándorlókkal is foglalkoznak, gazdasági erőként tartják számon. A szegedi diáklány szerint a bevándorlók helyzete ideális Hollandiában, ahol toleránsak, ahol lépten-nyomon a segíteni akarás jeleit látta. A választások előtti és utáni mindennapi életből, a hollandiai mintából Révész Dóra az itthoni gyakorlatban leginkább a környezetvédelem közeppontba állítását és a civil élet fejlettségét üdvözlönte. De azt is, hogy a hollandok büszkén tisztelik saját kultúrájukat.

Vállalkozók jöttek és maradtak

Magyarországra a 80-as évek vége óta jönnek külföldiek – menekülteként, bevándorlóként. Előtte e fogalom ismeretlen volt honi társadalmunk számára, 1989-ben a romániai belső események miatt megindult egy igen jelentős menekülési hullám, ezt az 1991-es délszláv háború által kiváltott nagy bevándorlás követte. Dr. Szónokyné dr. Ancsin Gabriellával, a JATE gazdasági földrajzi tanszékének tudományos szakreferensével, vidékünkre jellemző migrációs helyzetről beszélgettünk, mégpedig a megyében és a Szegeden jegyzett vállalkozások tükrében.

● **A korábbi időszakban itt Szegeden is sokat emlegettük a menekülteket, majd később a bevándorlókat. Mi a valós helyzet e téren?**

– Két bevándorlási csúcs jelentkezett Szegeden. Az egyik az 1989-es, tehát a romániai menekülteké illetve bevándorlóké, a másik pedig a jugoszlávoké 1992-93-ban. Mindkettő 1995-96-ra lecsökken. Ha összehasonlítjuk az országunkba való bevándorlással, hazánkba mindvégig a román bevándorlás érvényesül, a jugoszláv pedig ennél csekélyebb. A szegedi nem az országos tendenciát mutatja, itt ugyanis fordított a helyzet.

● **A bevándorlással párhuzamos a külföldi vállalkozások megjelenése a városban?**

– Igen, a jugoszláv vállalkozások esetében. Az említett évek alatt 1101 jugoszláv vállalkozás született Szegeden, Magyarországon pedig 3209, tehát csaknem egyharmada ebben a városban található.

● **Milyen jellegű vállalkozások ezek?**

– Nyolcvan százalék fölötti értékben kis alaptőkéjű betéti társaságok, a többi pedig korlátozott felelősségű társaság. Kutatásaim során talákoztam olyan betéti társasággal is, amely 500 forint alapkővel indult... Ennek volt oka. Tudniillik aki vállalkozott, annak nem kellett munkavállalási engedélyt kérnie, tehát min-



Ancsin Gabriella: A 80-as évek végétől érkeztek hozzánk menekültek és bevándorlók. (Fotó: Schmidt Andrea)

denképpen megérte a befektetés. Ez elterjedt a bevándorlók körében, természetesen éltek is vele...

● **Azért nem mindenki élt ezzel a lehetőséggel.**

– Vannak komoly vállalkozások is. Tízmillió forintot meghaladó értékű kft-t is létrehozta a kis-Jugoszláviából érkezők. Ezek a vállalkozások már jelentős szerepet játszanak a város gazdaságában, életében.

● **Mindezek kizárólag az 1992-96-os időszakban jöttek létre, vagy korábban?**

– Az ezt megelőző időszakban is volt példa ilyenekre, de jóval kisebb számú és alaptőkéjű társaságok. A jugoszláv befektetési csúcs az 1993-as év.

● **A megyei helyzetkép?**

– Érdekes megfigyelni a vállalkozások terjedését a megye területén, először közvetlenül a magyar-jugoszláv határ mentén születtek vállalkozások. Később a megye északabbra eső részében, egészen Szentestig és Csongrádиг jutottak el a jugoszláv befektetők, elsősorban a fő közlekedési útvonal mentén terjedtek el. Amint befejeződött a délszláv háború, ismét „vissza-

húzódtak” a határ mentére. Így például most Rószkén vannak jelentős vállalkozások. Munkát adnak az ott élőknek, ezért a község önkormányzata is támogatja ezeket a befektetőket.

● **A Romániából érkezők közül kevesebben vállalkoztak?**

– Nagyon kevesen, alig néhány ilyen esetről tudunk, a jugoszlávokhoz viszonyítva pedig szinte elenyésző a számuk. Ők egyébként zömmel a nyolcvanas évek végén érkeztek hozzánk, azután alig jegyezhetően. Eleinte főleg az értelmiségiek jöttek: tanárok, mérnökök, orvosok, s itt a városban helyezkedtek el, később áthozták a családjukat is, majd a munkás és a kereskedő réteg (vásárosok) jelentek meg a városban.

● **Más nemzetiségűek?**

– Néhány ukrán, horvát vállalkozó van a városban, de érdekességként említem, hogy miután csökkent a Jugoszláviából érkezők száma, úgy szaporodott az Ázsiából jövőké. Elsősorban a kínaiak jelentek meg az üzletekben, de főleg a Cserepes-téri piacon.

● **A vállalkozások kapcsán a jugoszláv kifejezést használtuk, ez felté-**

telezhetően vajdasági magyarakat takar?

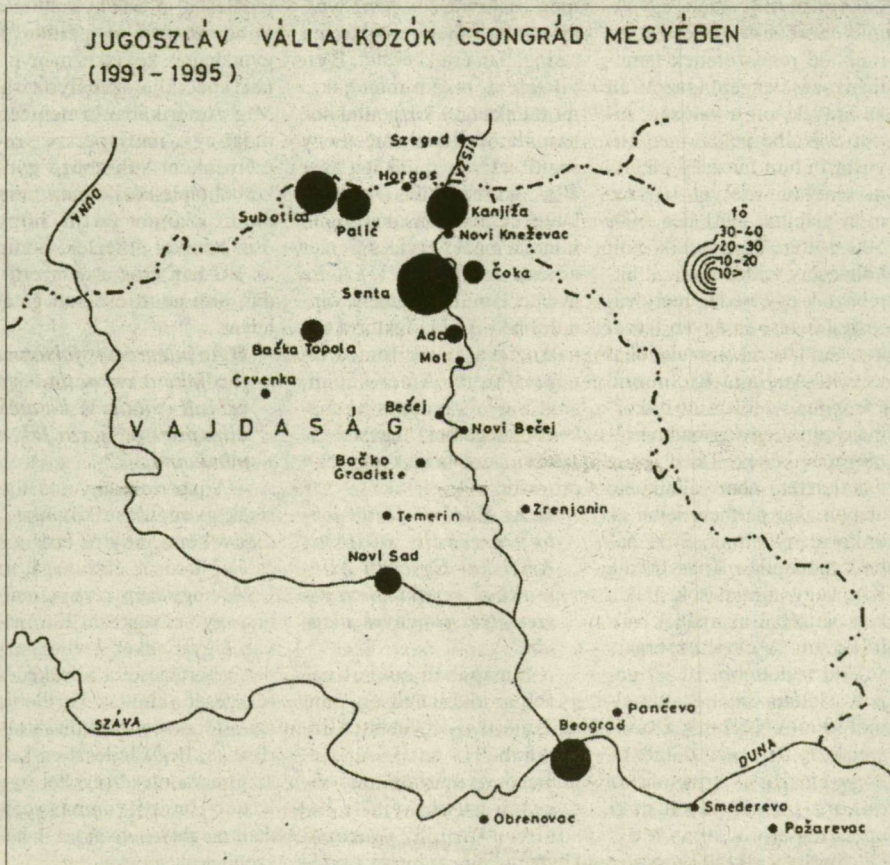
– Igen, zömmel délvidéki magyarokról van szó, olyanokról, akiknek megvolt a korábbi vállalkozási tudásuk, hiszen Jugoszláviában már a hetvenes évektől lehetett ilyen tevékenységet folytatni. Tőkéjüket, gépeiket ámentették magyar földre. Jóval kevesebb a szerb nemzetiségű vállalkozó. Érdekes például, hogy a rószkei vállalkozások tulajdonosai Horogsról, Szabadkáról, Palicsról, tehát közvetlenül a határ mentéről érkeztek. Szegeden és a várostól északra már vegyesebb a kép. Ez azzal is magyarázható, hogy a határmentiek korábbi kapcsolataikat használták fel a vállalkozások beindításakor.

● **Tapasztalata szerint, a délszláv háború befejeztével maradnak vagy hazamennek Vajdaságba ezek az emberek?**

– Maradnak. Arra gondoltam, hogy amikor megnyílnak a határok, akkor hazamennek. Nem, nem ez történt. Az a jellemző erre, hogy ha haza is mennek, ott is vállalkoznak, de itt is működteik az üzleteiket, vagy az üzemeiket.

Kisimro Ferenc

A külföldi érdekeltségek



Ezekből a délvidéki helységekből érkeztek a jugoszláv vállalkozók

Magyarországon az 1996. március 31-i bejegyzés szerint 261 352 külföldi érdekeltségű vállalkozás működött. A vizsgált területről érkezettek közül a jugoszlávok voltak a legnagyobb számban, 3209-en. A második helyen a kínaiak álltak (1032), majd a románok (694), az ukránok (213) és a horvátok (197). Szegeden legtöbb a jugoszláv (1101), majd a román (25), a horvát (8), az ukrán (7) és a kínai (5). A külföldi érdekeltségű vállalkozások (Szegeden kívül Budapest, Pécs, Debrecen és Nyíregyháza) jegyezték be őket) zömmel 1992-ben és 1993-ban jöttek létre, a cégforma tekintetében pedig a betéti társaságok a leggyakoribbak, azután a korlátozott felelősségű társaságok következnek. A Csongrád megyében (összesen 141 vállalkozást jegyezték be) vállalkozó jugoszlávok közül legtöbben a Vajdaságból érkeztek, mégpedig Zentáról, Magyarokánról, Szabadkáról, Palicsról, Topolyáról, Csókáról és Újvidékről.



Liberalizálva

● **Luxemburg (MTI)**
A leköszönő brit soros elnökség erőteljes ösztönzésére átfogó mezőgazdasági csomagban egyeztek meg az Európai Unió mezőgazdasági miniszterei Luxemburgban.

Az 1998/99-es szezonra megtartják az 1997/98-as árakat, kivéve a kenderét, melynek garantált árát 7,5 százalékkal csökkentik. A bortermelő tagországokban további 10 ezer hektár szőlő teleltethető, ebből egyedül Franciaország 2584 hektárt kapott. A parlagolást 10 százaléban szabták meg 1999/2000-re.

Megreformálják, kissé liberalizálják a banánkereskedelmet. Az amerikai multinacionális társaságok 2,5 millió tonna éves kvótát kapnak tonnánként 75 ECU-s vámmal, jövő január 1-től. Az európai és a társult afrikai, karibi és csendes-óceáni termelők kvótája évi 857 700 tonna, és ez változatlanul vámmentes. Az európai, azaz Kanári-szigeteki, antillai és a madeirai ültetvényesek jövedelemtámogatását 8 százalékkal tonnánként 640,3 ECU-re növelik. Az EU évente 220 millió dollárral támogatja az európai termelőket. A reformra azért volt szükség, mert az Egyesült Államok panaszára a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) elítélte az eddigi rendszert.

Átmenetileg, három évre, megváltoztatják az olívaolaj rezsimjét is. A támogatással járó éves maximális garantált mennyiséget 1,77 millió tonnán szabták meg, és öt ország, Spanyolország, Olaszország, Görögország, Portugália és Franciaország között osztották meg. Eltörölték a kis termelők támogatását – az elterjedt korrupcióra hivatkozva – és a fogyasztási támogatást is. A legutóbbi adat szerint az EU 1996-ban 2 milliárd dollárral támogatta az olívaolaj-szektor, vagyis tonnánként 1580 dollárral. Ebben a szektorban tízszer nagyobb a szubvenciócsalás és sikkasztás, mint bármely más mezőgazdasági ágban. A dohánytermelés támogatását úgy változtatták meg, hogy január 1-jétől nagyobb támogatásra számíthatnak azok a termelők, akik drágábban adják dohányukat a cigarettagyáraknak, mint azok, akik olcsóbban. Új, hogy a dohánytermelés elhagyását – öregkor miatt, vagy más terményre való áttérés végett – a kvóta visszavásárlásával ösztönzik. Az EU-ban 200 ezren élnek a dohányból, többségük Olaszországban, Görögországban és Spanyolországban.

EMU-vita

● **Cardiff (MTI)**

Jacques Chirac francia elnök az EMU-t útjára indító brüsszeli csúcson kiharcolta, hogy a poszt eredeti várománysa, a holland Wim Duisenberg a nyolc évre szóló mandátum felénél mondjon le tisztségéről a francia jelölt, Jean-Claude Trichet javára. Az elnöki mandátum körüli viták sokak szerint már a majdani közös pénz megjelenése előtt megrendítette a valutaunióba vetett közbizalmat, mert megmutatta, hogy a rendszer sebezhető a politikai befolyásolási kísérletektől.